

Kortlægning af Atelier- og værkstedspladser i København

På baggrund af Rådet for Visuel Kunsts møde d. 4. december 2020, har Rådets sekretariat søgt at kortlægge antallet af atelierer, som er i kommunen, og som kommunen støtter. Samtidig er der blevet set på byens udvikling på området samt de vilkår kunstnere arbejder under. I den forbindelse har sekretariatet været i kontakt med forskellige relevante aktører. Herunder Billedkunstnernes Forbund (BKF), Organisationen for Kunstnere, Kuratorer og Kunstformidlere (UKK), Fabrikken for Kunst og Design (FFKD), Støberiet Blågårdsplads – Kommunal Kunst og Teknik (KKT), Center for Byudvikling i Økonomiforvaltningen og Bikubenfonden.

Spørgeskemaundersøgelse

Den. 27. januar 2021 sendte Rådet for Visuel Kunst sammen med UKK et spørgeskema ud til UKKs og BKF's medlemmer, som havde til formål at indsamle viden om kunstneres erfaringer og behov for atelier i Københavns Kommune. Spørgsmålene var formuleret i samarbejde med UKK: Spørgeskemaet indeholdt nedenstående spørgsmål, som skulle besvares inden den 3. februar 2021. Sekretariatet fik 141 besvarelser. Alle svar var anonyme.

1. Hvilken uddannelse har du, og hvilket år dimitterede du?
2. Arbejder du i et lejet atelier/værksted?
3. Hvis ja, er det privat eller lejes det af kommunen?
4. Yder kommunen tilskud til atelieret/værkstedet?
5. Er det en del af et atelier- eller værkstedsfællesskab?
6. Hvor mange kvadratmeter (cirka) har du til rådighed/lejer du?
7. Hvor meget betaler du i leje per måned?
8. Er din leje tidsbegrænset?
9. Er dit atelier/værksted lukningstruet?
10. Hvis du ikke arbejder i atelier/værksted, hvor har du så mulighed for at arbejde?
11. Har priserne eller knapheden på atelierer/værksteder i København fået dig til at overveje at søge ud af byen, evt. ud af landet?

Marts 2021

Sagsnummer
2020-0836862

Dokumentnummer
2020-0836862-5

Historie & Kunst
Sekretariatet for
Historie og Kunst
Stormgade 20
1555 København V

EAN-nummer
5798009782809

12. Har du adgang til de faciliteter du skal bruge (værktøj, grovværksted, maskiner, IT, etc.)?

13. I hvilken grad er du begrænset af eventuelt manglende faciliteter?

14. Hvordan vejes behovet for adgang til støjende og beskidt arbejde med materialer op imod behovet for et roligt, fordybet arbejdsrum?

15. Hvor vigtigt for dig er det at have kollegaer på arbejdspladsen/atelieret?

16. Hvad betyder det for dig at have et atelier for dig selv til sammenligning med at være en del af et atelierfællesskab?

17. Hvilken model foretrækker du?

18. Er du forsikret i dit atelier/atelierfællesskab og i så fald hvordan?

19. Evt. kommentarer/bemærkninger

Overordnet viser svarene et stort behov for at finde løsninger på manglende arbejdspladser til billedkunstnere og andre kreative der arbejder selvstændigt i byen - herunder kuratorer, designere, kunsthåndværkere, arkitekter mfl.

For 72 procent af dem, der arbejder i et atelier, er atelieret lejet af private, mens kun 6 procent, der arbejder i et atelier, lejer det af kommunen. Størstedelen af de adspurgte har mellem 11-15 kvm til rådighed og betaler 1600-2000 kr. om måneden i leje. Samtidig viser svarene, at 74 procent af de adspurgte arbejder hjemme, da det ikke er muligt for dem at finde et atelier eller værksted pga. økonomi og manglende pladser i byen. 75 procent har overvejet at flytte ud af byen pga. af netop stigende priser og knaphed på atelier. Over 50 procent af dem, der arbejder i byen, har ikke adgang til de materialer og maskiner de har brug for og er således begrænset af manglende faciliteter. 74 procent er ikke forsikret, da dette ikke er økonomisk muligt.

I undersøgelsens afsluttende kommentarer, har respondenterne fremhævet de store udfordringer, der kommer som følge af forsvindende atelier- og værkstedspladser i byen, korte lejeperioder og dyre og dårlige forhold de steder, der er til rådighed. Herunder nævnes flere gange kombinationen af en dyr husleje med ingen vand og varme. Følgende uddrag understreger disse punkter:

“Der er massivt behov for kunstnerværksteder i København, som er til at betale, hvor der er plads, og hvor man ikke risikerer at blive opsagt”

“Desværre er der sjældent små butikker/lejemål ledige længere. Alt bliver revet ned, så de små steder hvor der kan skabes dynamikker forsvinder og etablere sig nu uden for byen. Og de støttede ateliermuligheder er så få og svære at komme ind i. Dertil har Københavns Kommune så få kvm tilbage i byen, de kan råde over, så alt er flyttet over til det private, hvor kvm prisen er stor og der tages der

ikke hensyn til at skabe en alsidig og dynamisk by. Det betyder at meget rykker ud af byen. Desværre.”

“Huslejerne er også snart for dyre til kunstnere og musikere ol. kan bo i byen, og dermed vil et pulserede kulturliv forsvinde ud af byen, Berlin i Tyskland var bevidst om dette og gav støtte til kunsten fordi kunstnere skaber kulturliv”

“Det her er supervigtigt, dejligt at i tager det op. København bryster sig af sit kulturelle vækstlag, men kunstnerne bliver sultet ud af byen, hvis lejen bliver ved med at stige...”

“Her kan kommunerne hjælpe med at udtage bygninger til langsigtet værkstedbrug. Midlertidige løsninger bidrager til stress - det er dyrt og tidskrævende at skulle flytte værksted hvert 2. eller 3. år. Men dette er normalt når man lejer på markedsvilkår ofte i bygninger, der venter på at området skal udlægges til nedrivning.”

“Sidst vi annoncerede at vi havde et rum til leje i vores fællesskab, fik vi 26 ansøgninger. Vi snakker 15 m2 uden varme.... folk er desperate for billige atelierer. Og de billige er dyre...”

De samlede besvarelser kan læses i bilag 1.

Et skrøbeligt system

I drøftelserne med UKK efter undersøgelsens gennemførelse, fremhæver UKK overordnet, at der pt. er tale om et meget skrøbeligt system for kunstnerne, som der er brug for at gøre mere stabilt.

Mange kunstnerne arbejder under uvisse og uhensigtsmæssige vilkår, f.eks. kan fremhæves, at flere arbejder i atelierer uden vand og varme, hvilket for andre professionelle grupper ville være helt udelukket. De anser forhold som disse for særdeles kritiske.

Dertil vurderer de, at de af deres medlemmer, der har børn, udgør en særlig sårbare gruppe, og pointerer i den forbindelse, at et stigende antal billedkunstnere ikke får børn, da de ikke har økonomisk mulighed for det, hvis de gerne vil blive boende i byen.

De oplever også, at UKK-medlemmer med familier har ringe muligheder for at få tildelt residencies. Residencies tilbyder typisk som minimum gratis logi over en længere periode mod at der produceres kunstværker til et givent sted eller en udstilling. Der eksisterer kun meget få residency programmer, hvor det er muligt at have børn med.

En anden væsentlig grund til at fokusere på kunstneres arbejdsvilkår er ifølge UKK, at der i en dynamisk og mangfoldig by, bør være en bred vifte af billedkunstnere og kreative, der kan indgå i dialog med byens liv. Det må ikke ende med, at det er en lille elite, der skaber og definerer kunsten i byen. Dvs. de meget få procent, som klarer sig økonomisk godt, og derfor er nogle af de eneste, der vil have mulighed for at blive boende i byen fremover, hvis der ikke sker ændringer.

“København skal holde fast i, at der er plads til små og store åndehuller, hvor kreativiteten skal slå sig løs. Der skal være gode vilkår for byens mange forskellige kulturaktører.”¹

Kunstneres økonomiske grundlag - eller mangel på samme

I 2018 udgav CBS rapporten *Billedkunstens Økonomiske Rum*, som kastede lys over, ikke bare hvor meget (lidt) billedkunstnere tjener, men også hvor stor en andel af deres indkomst, der har at gøre med kunstnerisk arbejde. Rapporten viste, at nogle få klarer sig meget godt, mens størstedelen nærmest ingen indtjening har fra deres kunstneriske praksis.

Gennemsnitsindkomsten regnes til at være 101.000 kr. årligt, hvilket trækkes voldsomt op af de få, der tjener meget. I toppen ligger gennemsnittet på 917.000 kr., mens det i bunden er 2.300 kr. Halvdelen af alle adspurgte billedkunstnere tjener altså i gennemsnit 2.300 kr. årligt i kraft af deres kunstneriske virke. Det betyder, at langt de fleste kunstnere skal finde størstedelen af deres indtjening et andet sted for at dække deres udgifter.

Samtidig stiger huslejepriserne i hovedstaden hastigt, blandt andet på grund af boligmarkedets generelle trivsel og spekulation i ejendomme fra kapitalfonde. Den kendsgerning øger behovet for en stadig højere indtjening, dvs., endnu mindre tid til den kunstneriske praksis.

I 2017 præsenterede Urgent Agency rapporten *Kunstens Rammer* på bestilling af Bikubenfonden, og heri fremhæves flere vidnesbyrd, der peger på den samme problematik. Et eksempel er Johannes Sivertsen, der udtaler følgende:

“Det største problem er, at kunstnere ikke har råd til at bo og have atelier. Mange lever under dagpengesatsen og søger derfor mod udlandet, hvor det er billigere at leve. Jeg har svært ved at se mig selv bo i København om fem år pga. stigende huslejepriser og dyre atelierer.”

---

¹ <https://www.kk.dk/artikel/kultur-og-fritidspolitik>

Nye modeller

Som led i kortlægningen har sekretariatet også modtaget et partsindlæg fra kunstnerne side fra Hannibal Andersen, bestyrelsesmedlem i BKF og suppleant for Rådet for Visuel Kunst, Hannah Anbert. Indlægget er gengivet i de følgende afsnit.

Økonomisk usikkerhed er en af de store kilder til stress og angst for alle, hvilket, modsat den forældede kunstnermyte, er et meget dårligt grundlag for kunstens udfoldelse. Når sandheden er, som CBS-rapporten fra 2018 viser, at langt de fleste billedkunstnere ikke er i nærheden af at kunne forsørge sig selv via deres praksisser, er der behov for at prøve nye modeller af.

Flere og flere institutioner satser på karriere-programmer, hvilke kan være hjælpsomme for enkelte kunstnere. Men imens karriereprogrammerne uden tvivl hjælper kunstnerne godt på vej med værdifulde værktøjer, så ændrer indsatsene ikke grundlæggende på det miljø, der som nævnt i vid udstrækning er præget af usikkerhed og angst. Det ubehagelige faktum, som ingen taler om, er imidlertid, at kagen ikke er stor nok til, at de fleste kan få en rimelig andel.

Som kunstnere efterlyser vi initiativer, der i en bredere forstand vil styrke fundamentet under billedkunstmiljøet og gøre det mindre prekært at være billedkunstner. Og derfor – KUNSTBLOKKEN: en vision, der med inspiration fra lignende modeller i udlandet kombinerer bolig, atelier, værksteder, projekt- og udstillingsrum i ét og samme hus. Et hus, der via sin lave husleje, vil frigøre kunstnerne fra boligmarkedets diktatur, og give dem tid og ro til at fordybe sig og tage chancer i deres kunstneriske praksisser. Et hus, der i kraft af sin store skala giver plads til mangfoldige udtryk og udveksling af viden og erfaringer. Et hus, hvor kunstnerne selv organiserer aktiviteter og går i dialog med deres omgivelser. Og ikke mindst et hus, der kan være en model for en mere bæredygtig boligform i fremtiden.

En anbefaling ville være, at de store fonde køber ejendomme i København og stiller dem til rådighed som kunstner-atelier-boliger for en non-profit pris. Huset organiseres af brugerne. Selve anskaffelsen af ejendomme vil altid være en god investering på den lange bane, i tråd med fondenes andre aktiviteter, og selv hvis huslejerne alene skulle dække udgifterne til vedligeholdelse og drift, ville de stadig være væsentligt billigere, end hvad der ellers findes af muligheder.

Konkrete ønsker:

- Et kunstnercentrisk storskala hus i København med plads til så mange billedkunstnere som muligt.

- Atelier-lejligheder i forskellige størrelser, der imødekommer forskellige praksisser.
- Langsigtede kontrakter og billig leje.
- Projekt- og udstillingsrum.
- Drevet som en nonprofitorganisation af kunstnerne selv.

Med en model som KUNSTBLOKKEN sikrer vi, at:

- Billedkunstfaget bliver tilgængeligt for flere
- Diversiteten øges
- Man går glip af færre talenter
- Kunstnere ikke bliver presset ud af byen og af landet
- Helbredet øges, mens to store stressfaktorer mindskes (udgifter til bolig og atelier)
- København bliver ved med at være en dynamisk kulturby
- Der tages flere chancer i kunsten = mere nyskabelse!

Ledige ejendomme til formålet?

For at afdække de formelle rammer for atelier og værkstedsmuligheder har Sekretariatet været i kontakt med Københavns Ejendomme (KEID) ang. ledige ejendomme i Københavns Kommune.

KEIDs sekretariatet oplyser, at der pt. ikke er nogle ledige lejemål, som kan anvendes til atelierpladser. KEID foreslår Rådet for Visuel Kunst at kontakte Center for Byudvikling i TMF med henblik på, at beskrive de præcise behov der måtte være i forbindelse med atelierpladser. Dette så afdelingen kan være opmærksom, når der udbydes lejemål fremover, samt ift. KFFs eksisterende lejemål.

Gennem Center for Byudvikling vil det evt. være muligt at indsende en bestilling til Team Ejendomsoptimering, så et antal atelierpladser kan tænkes ind i eventuelle andre rokeringer.

Den økonomiske gevinst er tydelig

Fabrikken for Kunst og Design (FFKD) har pt. særlig fokus på problematikken omkring forsvindende atelier- og værkstedspladser i København. De er blandt andet i dialog med Amager Øst Lokaludvalg, der også har fokus på området.

FFKD har været på studietur til London og Amsterdam, hvor man fra politisk hold har søgt at gøre noget aktivt for at beholde kunstnere i byen. I London har man undersøgt de kunstneriske og kreative miljøer. Konkret har the Mayor of London's office fået udarbejdet rapporter ift. atelierer og workspaces til kunstnere og kreative erhverv. I London har man bl.a. oprettet en *Creative Land Trust* med det formål at sikre billige atelierer til kunstnere i London nu og i fremtiden.

Rapporterne peger blandt andet på, hvor meget kunst og kultur bidrager med økonomisk og job i UK.² I UK såvel som i flere andre lande, er man meget opmærksom på, hvor meget kunst og kultur bidrager med, både helt konkret samt som jobskabende faktor, men især også ift. til at højne livskvalitet og turisme. Man er derfor også opmærksom på, at kunstnere er nødt til at kunne arbejde i byerne, og at gode, billige atelierer samt kollegial udveksling er afgørende faktorer. Sagen er den, at hvis kunstnerne først forsvinder, kommer de ikke tilbage igen. New York/Manhattan er i færd med at blive et eksempel herpå, og på længere sigt risikerer det at skade turisme, udvikling og liveability.

Eksisterende eksempler fra Danmark

København - KKT

Sekretariatet for Rådet for Visuel Kunst holdt i januar møde med Michael Gaardsøe fra Støberiet, som er ansvarlig for projektet "Kommunal Kunst og Teknik" (KKT). Dette for at høre nærmere om deres erfaringer med KKT og udlejning af atelierpladser til kunstnere.

KKT er en forening for kunst og teknologi, et arbejdsfællesskab og en platform for kulturprojekter. Kernen i projektet er, at kunstnere får mulighed for at være en del af et kunstnerfællesskab, hvor de forskellige medlemmer kan bruge hinanden på tværs samt, at de kan leje et atelier med en reduktion i huslejen, mod at der skabes noget indhold og værdi i huset og i lokalområdet.

Dette kan være i form af events, udstillinger (f.eks. børneudstillinger), talks osv. KKT har således forpligtet sig på at producere minimum 6 årlige arrangementer, mod den nedsatte husleje, samt at alle KKTs medlemmer skal være med til at arrangere minimum et arrangement om året.

KKT råder over en etage på Blågården med otte atelierer, et udstillingsrum og et projektrum som kan bookes af alle medlemmer og som også fungerer som atelier for kunstnere i residency. Etagen er ca. 300-400 kvadratmeter, og stod halvtom inden KKT overtog lokalerne.

KKTs medlemmer har selv været ansvarlig for at istandsætte, male etc. Foreningen får 50% reduktion i husleje, og administrerer selv, hvor mange der er i hvert atelierrum og hvordan huslejen fordeles. 12-14 personer lejer sig ind via almindelig standard lejekontrakter med mulighed for to måneders opsigelse begge veje. Der er ingen

---

² <https://www.thecreativeindustries.co.uk/industries/arts-culture/arts-culture-facts-and-figures/the-economic-contribution-of-the-arts>

ansøgnings- eller optagelsesrunde. Dette kunne evt. indføres, hvis modellen formaliseres.

En kulturmedarbejder fra Støberiet administrerer projektet i dialog med nærmeste leder, samt søger ekstern finansiering til diverse projekter tilknyttet KKT. I en mere standardiseret udgave er det en mulighed at fokusere på atelierpladser, som selvstændige udlejningsrum, da det er en betydelig opgave at løfte driften i projektet. Omvendt er det vigtigt at indtænke alle aspekter af driften, hvis der ønskes engagement i lokalområdet samt produktion af udstillinger og aktiviteter i forbindelse med udlejning af atelierrum.

KKT samarbejder med andre kommunale kulturaktører i området omkring at lave events osv.

Århus - Corporum.

Baggrunden for foreningens dannelse var en bevilling på 400.000 kr. fra Aarhus Kommune med det formål at fastholde det billedkunstneriske talent i Aarhus - herunder et særligt fokus på at skabe gunstige produktionsbetingelser for afgangsstuderende fra Det Jyske Kunstakademi og andre nationale eller internationale kunstakademier.

For at kunne fastholde og udvikle det billedkunstneriske talent i Aarhus var der enighed om at indgå dialog med Godsbanen, med henblik på frigørelse af lokalerne til dette formål. Herunder at der evt. kunne etableres et kunstnerstyret udstillingssted, der skulle give andre brugere af Godsbanen og aarhusianerne i al almindelighed en indsigt og oplevelse af, hvad der sker i byens billedkunstmiljø. Der blev afsat kr. 400.000, - årligt fra 2019 og frem.

På baggrund af dette initiativ er det i dag muligt at tilbyde nogle gode og billige atelierer. Kunstnere betaler 15 kr. pr m² om måneden, ved leje af Corporums værksteder.

Det særegne her er, at kommunen bidrager til både lokaler og drift, og lader økonomien blive drevet af en forening. Det drives delvist af medlemskaber, delvist af lejeindtægter, men primært af tilskud fra kommunen. Samtidig fungerer stedet som et kunstnerdrevet udstillingssted.

Foreningen Corporum har i dag en bestyrelse, som består af kunstnere fra byen, således at det drives af dem som bruger det, men med midler fra kommunen. <http://corporum.dk/om-corporum/>

Mark Tholander, der var med til at starte Corporum, understreger hvor vigtigt det er, at der ikke kun bliver tænkt mulige atelierrum de steder,

hvor der kommer byfornyelse og derfor står midlertidige tomme bygning.

Han finder, det er essentielt for både kunstnere og lokalmiljø, at der skabes længerevarende initiativer, der er med til at understøtte et stabilt arbejdsliv for kunstnere og at kreative miljøer kan vækste i byen.

Kunstnere skal med andre ord ifølge Tholander "ikke blot udfylde mellemrummene i byens sprækker".

Casestudies - eksisterende eksempler fra udlandet

I det følgende oplystes en række casestudies fra udlandet med modeller for atelier- og værkstedsmuligheder.

Haus Der Statistik // Berlin

<https://hausderstatistik.org/>

- Tidligere østtysk statistik-bygning på Alexander Platz, Berlin.
- Myndighederne flyttede ud i 2008.
- Huset skulle rives ned, og grunden sælges til private investorer, der skete intet.
- En kunstaktion satte gang i tingene
- Haus der statistik-initiativet blev kort efter dannet: En gruppe bestående af sociale og kulturelle institutioner, kunstnerkollektiver, arkitekter, fonde og foreninger.
- Gruppen har sidenhen indledt et bredt samarbejde med distriktets afdeling for bolig og byplanlægning, det statsejede boligselskab WBM, Berlins ejendomsadministration og det urbanforskende arbejdsfællesskab, ZUsammenKUNFT.
- En unik sammensætning af offentlige organer og civilsamfund
- 50.000m² + 70.000 m² (nybyggeri) = 120.000m² i midten af Berlin
- 300 billige boliger
- Atelier, værksteder, projekt- og udstillingsrum samt kreative erhverv (20%, dvs., ca. 24.000m²).

Atelierbüro // Berlin

<https://www.bbk-kulturwerk.de/atelierbuero/atelierfoerderung-auf-einen-blick>

<https://www.berlin.de/sen/kultur/en/funding/funding-programmes/visual-arts/artikel.230095.en.php>

- Styret af "Kulturwerk", et datterselskab til BBK - det tyske BKF, i samarbejde med forvaltningen for kultur og Europa, Berlin.
- Samarbejder med kommunen og andre aktører i byen.

- Finder atelierer og atelierlejligheder i Berlin, som bliver gjort tilgængelig for kunstnere gennem et udvalg.
- Lejer lokaler fra boligselskaber og stiller dem til rådighed som atelierer.
- Kriterier for at søge en atelierplads: professionalitet + nødvendighed, kunstner bor og arbejder i Berlin, forskellige indkomstgrænser for forskellige tilbud.
- Atelierstøtte som byudviklingsinstrument: turister ser "kultur" som deres anden vigtigste grund for at besøge Berlin.
- Målsætning:
  1. Arbejdsrum til kulturproducenter (inkl. dans, litteratur, multifunktionsrum, etc.).
  2. Forskellige behov til forskellige formål (størrelse, teknisk udstyr, personale, rådighedstidsrum).
  3. Punkt 1. og 2. skal være udspecificeret for at gøre det mulig for politikerne at træffe en kvalificeret beslutning om støttebehov.
  4. Statsstøtte skal være hjælp til selvhjælp, aktivere kunstneres og byggeselskabernes eget engagement
  5. Sikring af allerede eksisterende steder har prioritet.
  6. Skabe diversitet

UKS // Oslo

<https://www.uks.no/>

- Samarbejde mellem Norske Unge Kunstneres Samfund og Arkitektfirmaet Fragment.
- Med støtte fra Kulturretaten og Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune.
- Placeret i Hovinbyen i udkanten af Oslo.
- 12 atelierlejligheder i opstartsfasen.
- 32 lejligheder på mellem 30-80m² med tilhørende atelier i varierende størrelse.
- Modular indretning: vægge kan flyttes og grundplanen ændres.

ACME // London

<https://acme.org.uk/>

- Organisation grundlagt af kunstnere for kunstnere i 1972.
- Støtter pt. 800 kunstnere med billige atelier og boliger i London.
- Støtter desuden kunstnere tidligt (første fem år) og midt i deres karrierer gennem residency- og award-programmer – siden 1987 har 700 kunstnere draget fordel af programmerne.
- Lokaler til kunstnerdrevne steder.
- ACME Studios' mission er, at støtte ikke-kommercielle billedkunstnere i nød og udviklingen af kunst gennem: Forøgelsen af billige atelierer og boliger af høj kvalitet på lang sigt, som er designet til formålet, tilgængelige og bæredygtigt administreret.
- Forøgelsen af muligheder for kreativ udvikling for kunstnere.

- Forskning indenfor feltet af kunstneres behov.
- Partnerskaber og samarbejder med andre, inklusiv lokalpolitiske organer, sociale og kommercielle boligselskaber, højere uddannelsesinstitutioner og andre kulturelle agenturer.

Opsummering

Kunstnere forsvinder pt. fra København grundet manglede atelier- og værkstedspladser. Hvis de først forsvinder, kommer de ikke igen. Det er ikke kun sjæl byen mister, men også vigtig økonomi. Undersøgelser fra både ind- og udland peger på væsentligheden af at bibeholde de kreative miljøer i byerne – for økonomien, diversiteten og turismens skyld.

En stor andel billedkunstnere arbejder under stærkt kritisable forhold som blandt andet består i dyre lejemål uden vand og varme. Børnefamilier, hvor en eller begge forældre er billedkunstnere eller arbejder indenfor andre kreative erhverv, defineres som en særlig sårbar gruppe, der er meget udfordret af byens udvikling.

Det er nødvendigt, at mulige løsningsmodeller for København er langsigtede, da korte lejeperioder er en af de væsentligste grunde til stress blandt kunstnere. Dette samt det faktum at langt størstedelen af alle udøvende kunstnere primært må ernære sig ved andet arbejde end det, de er uddannet til, grundet stigende atelier- og huslejepriser

Der findes en række gode eksempler på, hvorledes Kommunen kan være med til at støtte og skabe atelier- og værkstedspladser.

Mulige modeller

Overordnet set ser vi tre modeller til at administrerer atelier- og værkstedsfællesskaber. Modellerne kan afdækkes enkeltvis, men det er også muligt at tænke i kombinationer af dem.

1. Forening

Det første er, at der dannes en forening bestående af kunstnere og evt. andre aktører, som selv administrere huset i dialog med kommunen.

- Selvdrevne foreningshuse.
- Drevet som en nonprofitorganisation af kunstnerne selv.
- Foreningerne skaber værdi i lokalområdet i form af arrangementer, udstillinger, talks etc. mod en reduktion af huslejen. Eller kommunen støtter med et større beløb som foreningen selv administrerer.
- Atelier-lejligheder i forskellige størrelser, der imødekommer forskellige praksisser.
- Langsigtede kontrakter og billig leje.

- Projekt- og udstillingsrum.

2. Administrativ enhed i kommunen

Den anden model er at der skabes en enhed i kommunen som administrerer et større antal atelier og evt. kunstnerboliger i samarbejde med andre aktører i byen. Der stilles en række kriterier for at pladser kan søges. Enheden står for at

- Finde atelierer og atelierlejligheder, som bliver gjort tilgængelig for kunstnere gennem et udvalg.
  - Leje lokaler fra boligselskaber og stiller dem til rådighed som atelierer.
  - Atelierstøtte som byudviklingsinstrument
  - Arbejdsrum til kulturproducenter (inkl. dans, litteratur, multifunktionsrum, etc.).
7. Kommunestøtte skal være hjælp til selvhjælp, aktivere kunstnernes og byggeselskabernes eget engagement.
  8. Sikring af allerede eksisterende steder har prioritet.

3. Bredt samarbejde

Der findes også andre initiativer der består af en bredere sammensætning af aktører bestående af både sociale og kulturelle institutioner, kunstnerkollektiver, arkitekter, fonde og foreninger.

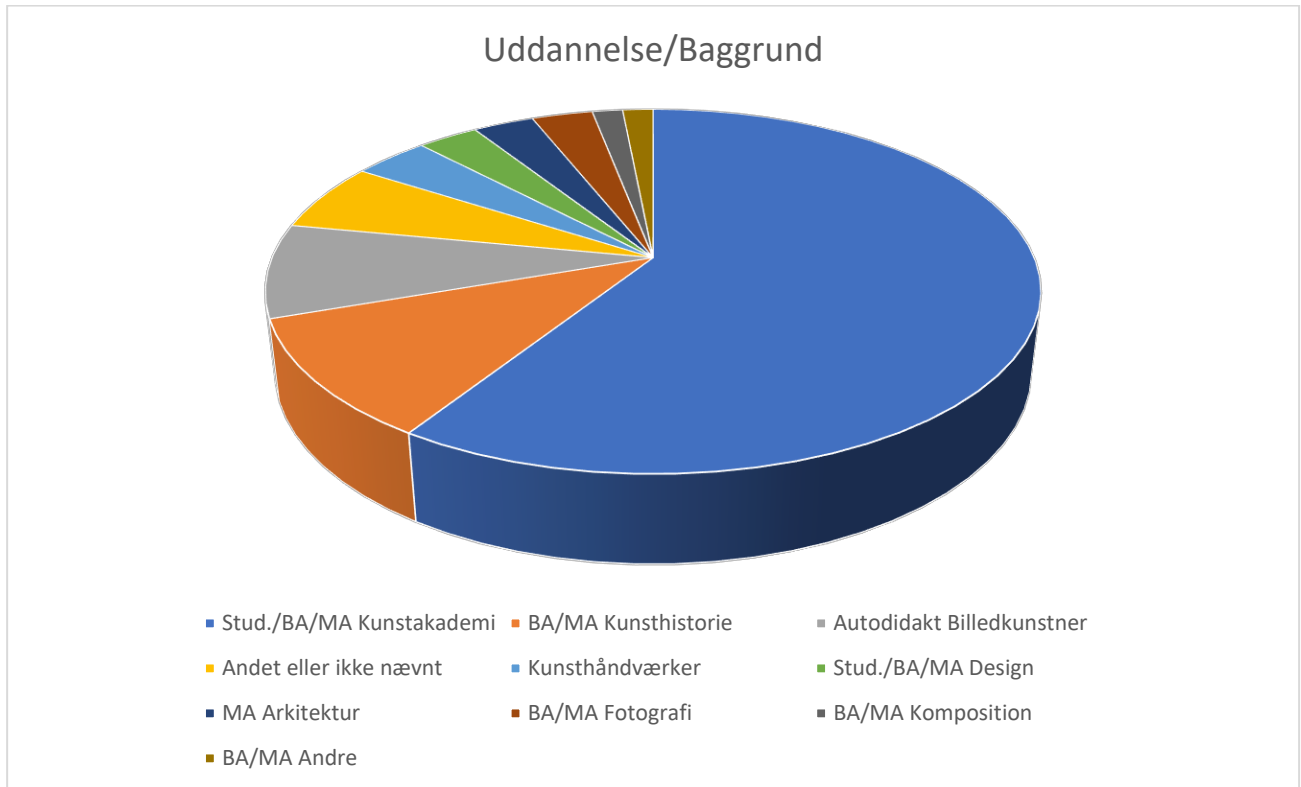
- Her samarbejdes der med blandt andet kommunens afdeling for bolig og byplanlægning, statsejede/kommunale boligselskab, kommunes ejendomsadministration og flere.
- Dette kan skabe en unik sammensætning af offentlige organer og civilsamfund med mulighed for en blanding af atelier, værksteder, udstillingsrum, kreative erhverv og boliger.

Alle eksempler peger på muligheden for at kombinerer bolig, atelier, værksteder, projekt- og udstillingsrum i ét og samme hus.

Københavns Ejendomme har pt. ikke nogen ledige lejemål til formålet, men er åbne overfor at få præciseret de behov der er og evt. indsende en bestilling til Team Ejendomsoptimering, så et antal atelierpladser kan tænkes ind i eventuelle andre rokeringer.

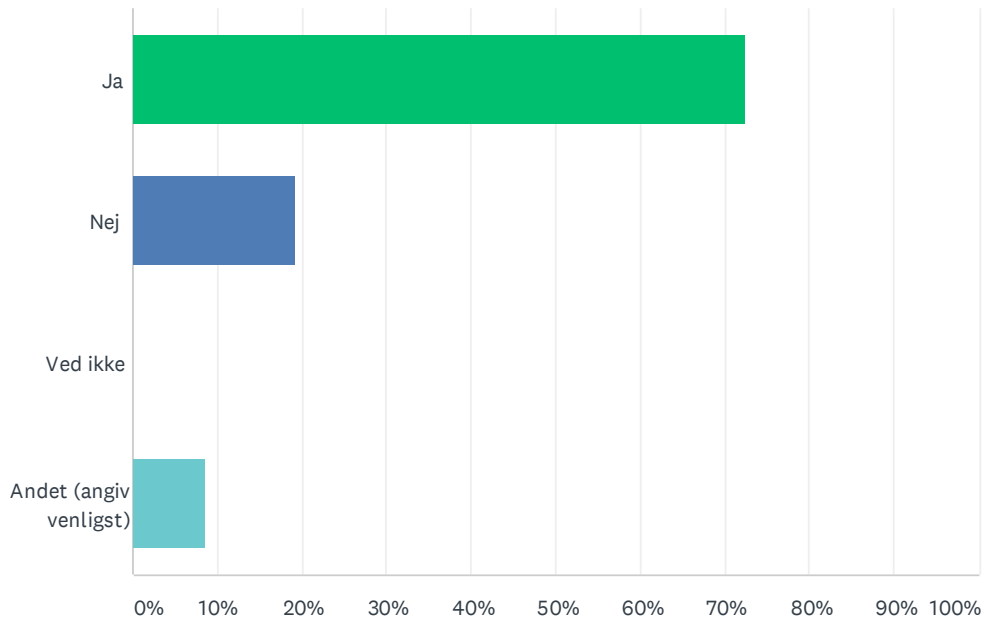
Sp. 1 Hvilken uddannelse har du, og hvilket år dimitterede du?

Besvaret: 136 Sprunget over: 5

Sp. 2 Arbejder du i et lejet atelier/værksted?

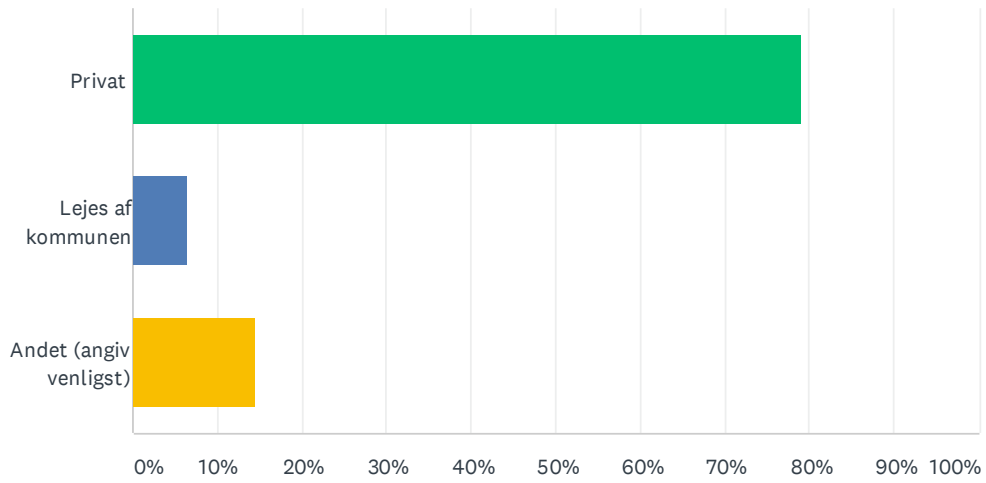
Besvaret: 141 Sprunget over: 0

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Ja	72.34%	102
Nej	19.15%	27
Ved ikke	0.00%	0
Andet (angiv venligst)	8.51%	12
I ALT		141

Sp. 3 Hvis ja, er det privat eller lejes det af kommunen?

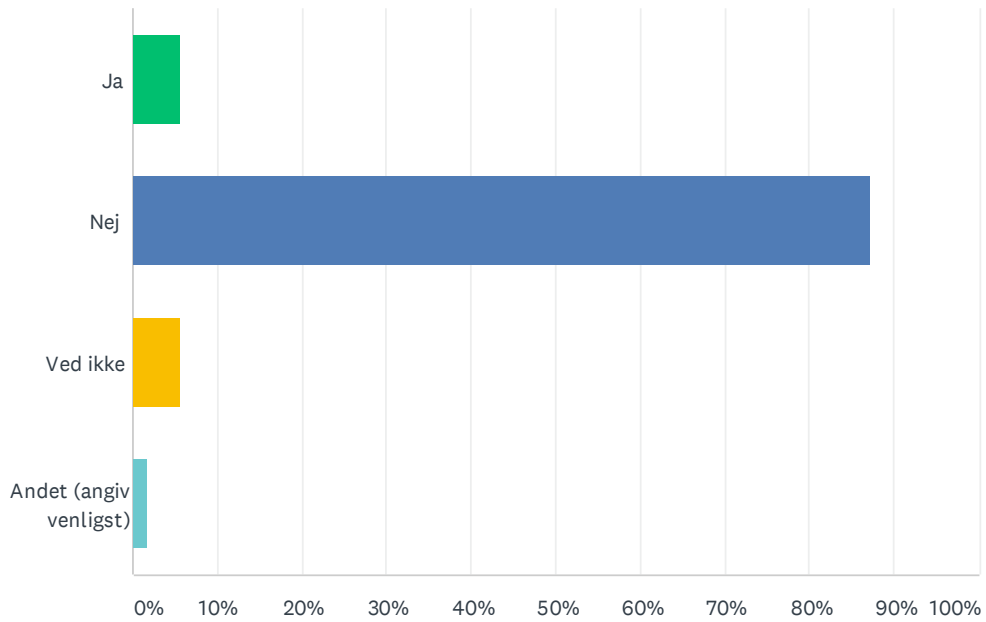
Besvaret: 124 Sprunget over: 17

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
Privat	79.03% 98
Lejes af kommunen	6.45% 8
Andet (angiv venligst)	14.52% 18
I ALT	124

Sp. 4 Yder kommunen tilskud til atelieret/værkstedet?

Besvaret: 126 Sprunget over: 15

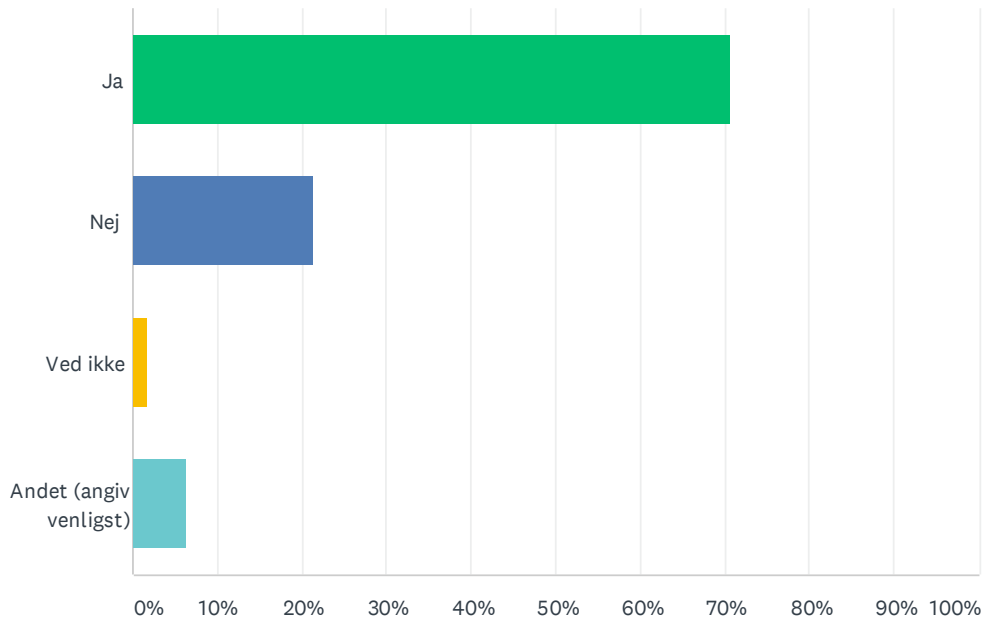

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
Ja	5.56% 7
Nej	87.30% 110
Ved ikke	5.56% 7
Andet (angiv venligst)	1.59% 2
I ALT	126

Sp. 5 Er det en del af et atelier- eller værkstedsfællesskab?

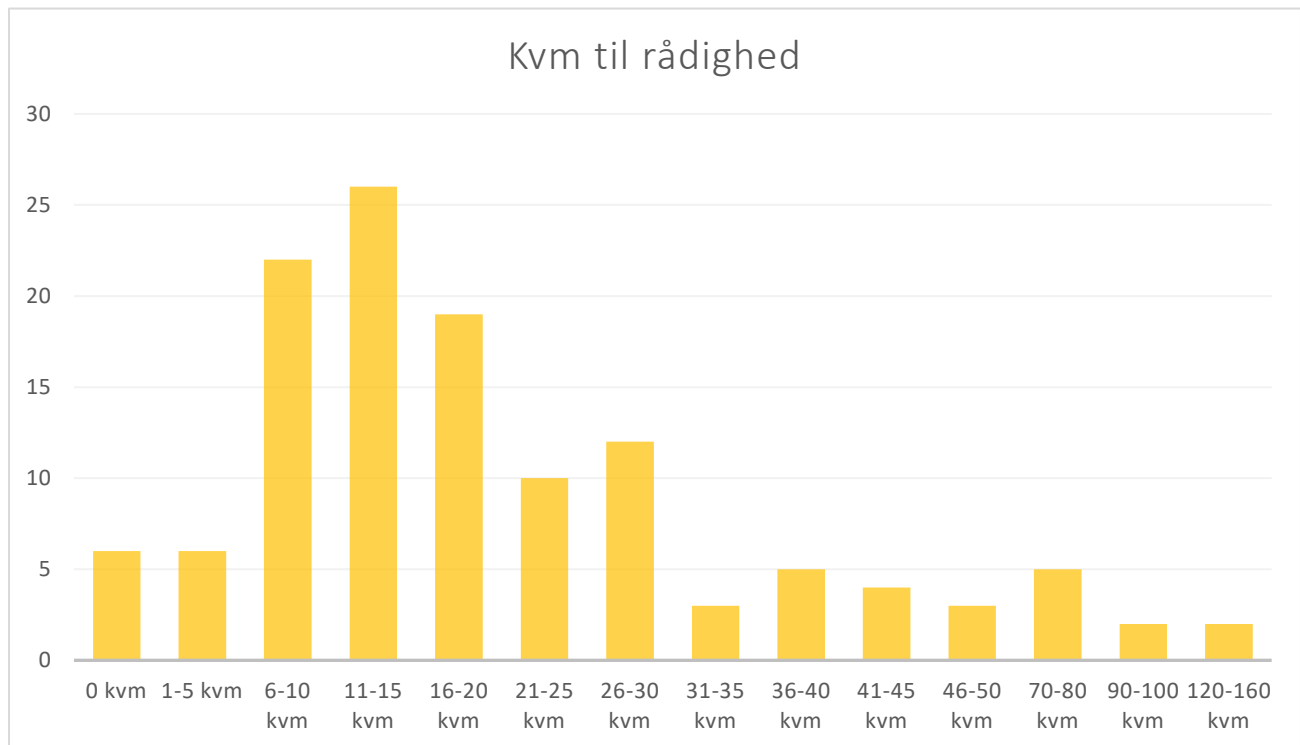
Besvaret: 126 Sprunget over: 15

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Ja	70.63%	89
Nej	21.43%	27
Ved ikke	1.59%	2
Andet (angiv venligst)	6.35%	8
I ALT		126

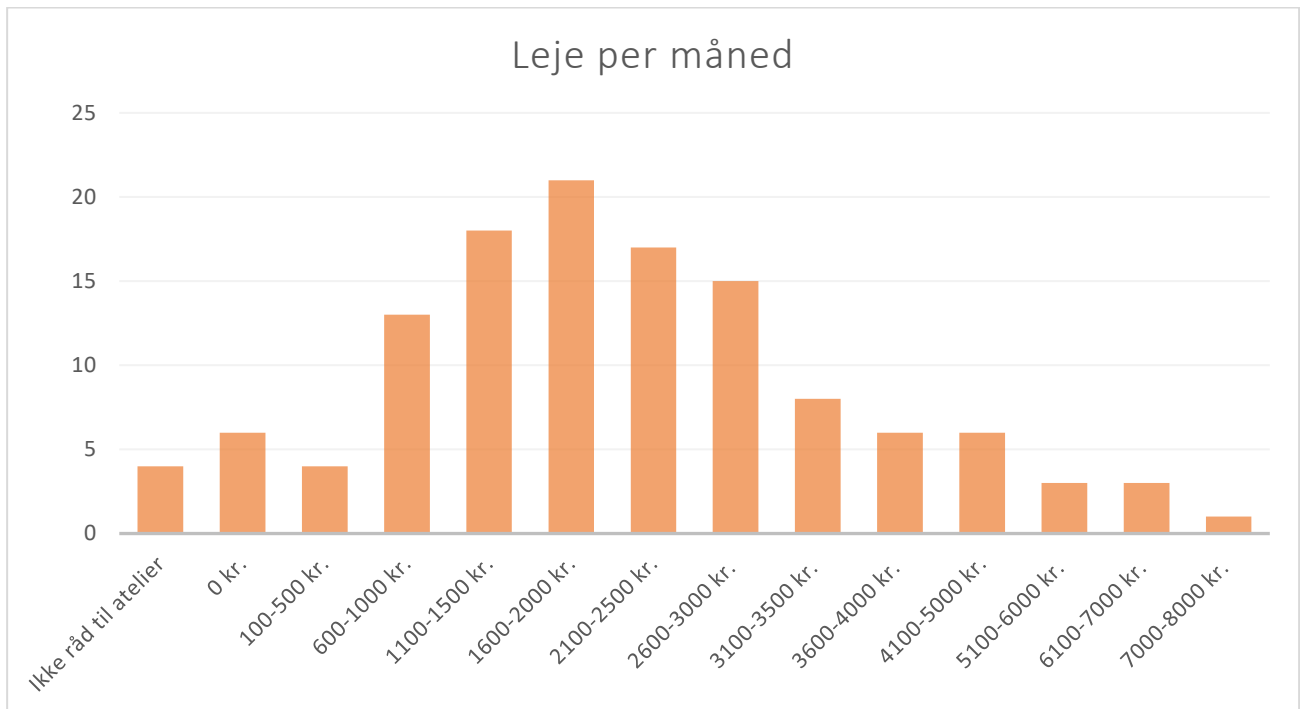
Sp. 6 Hvor mange kvadratmeter (cirka) har du til rådighed/lejer du?

Besvaret: 125 Sprunget over: 16

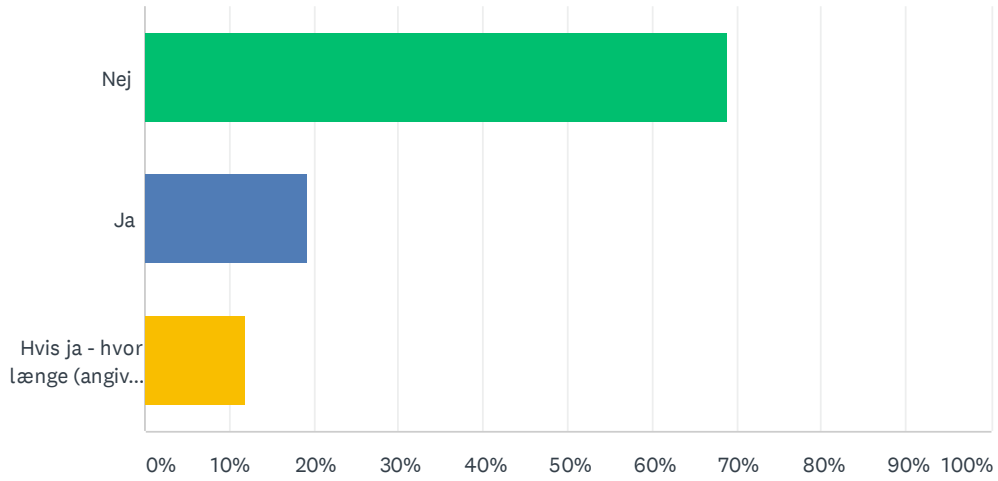
Sp. 7 Hvor meget betaler du i leje per måned?

Besvaret: 125 Sprunget over: 16

Sp. 8 Er din leje tidsbegrænset?

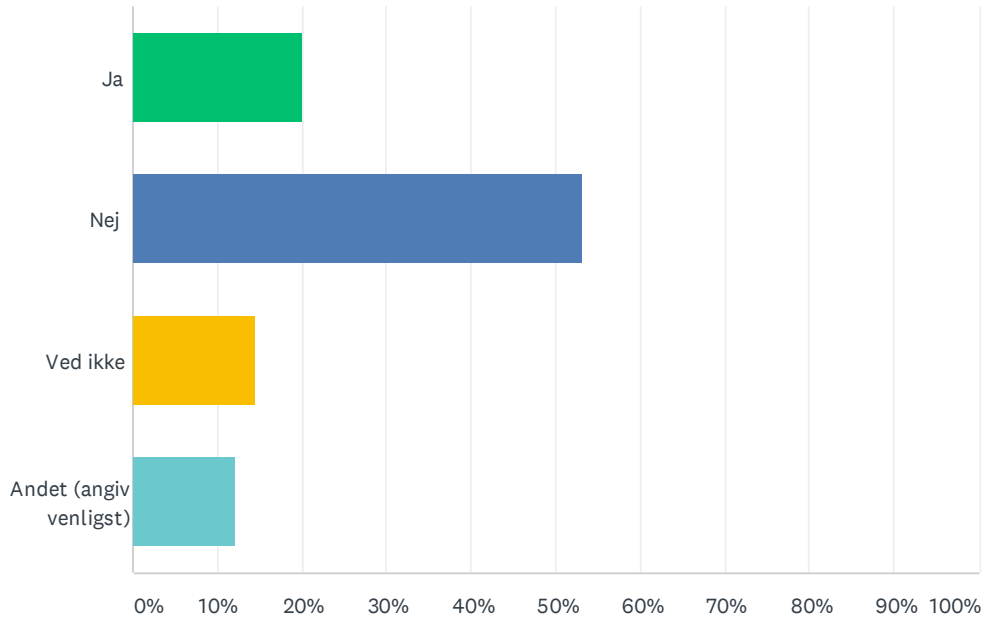
Besvaret: 125 Sprunget over: 16

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Nej	68.80%	86
Ja	19.20%	24
Hvis ja - hvor længe (angiv venligst)	12.00%	15
I ALT		125

Sp. 9 Er dit atelier/værksted lukningstruet?

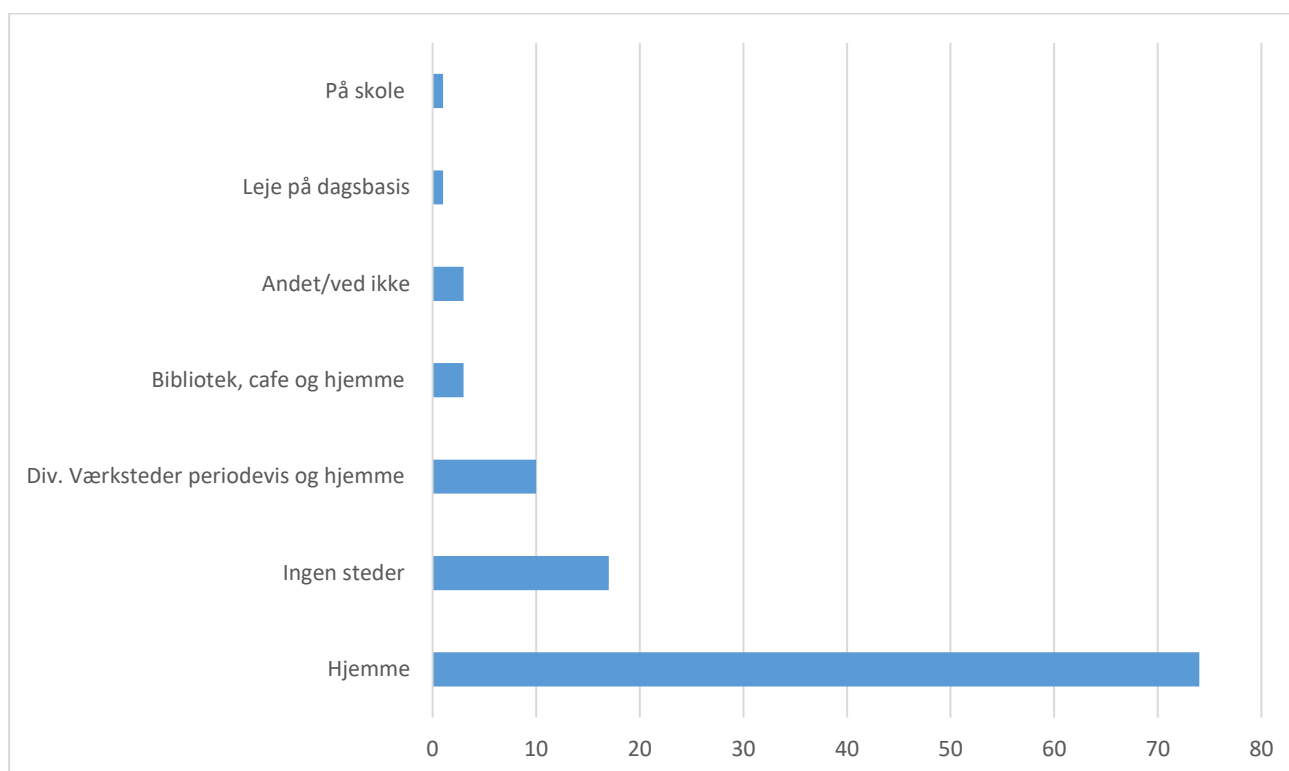
Besvaret: 124 Sprunget over: 17

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Ja	20.16%	25
Nej	53.23%	66
Ved ikke	14.52%	18
Andet (angiv venligst)	12.10%	15
I ALT		124

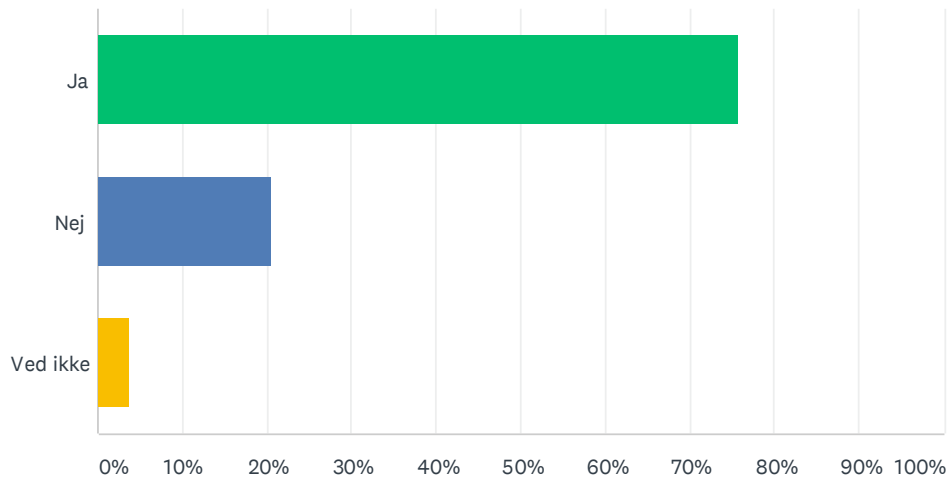
Sp. 10 Hvis du ikke arbejder i atelier/værksted, hvor har du så mulighed for at arbejde?

Besvaret: 123 Sprunget over: 18

Sp. 11 Har priserne eller knapheden på atelierer/værksteder i København fået dig til at overveje at søge ud af byen, evt. ud af landet?

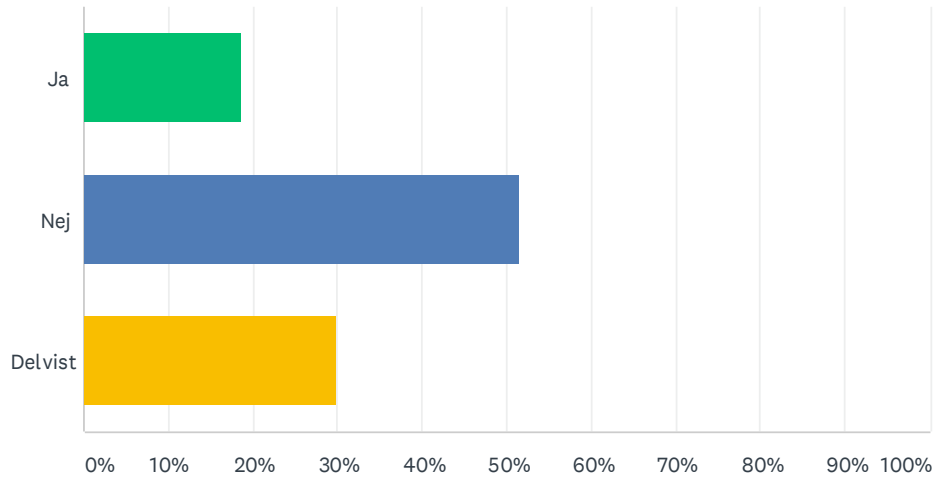
Besvaret: 136 Sprunget over: 5

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
Ja	75.74% 103
Nej	20.59% 28
Ved ikke	3.68% 5
I ALT	136

Sp. 12 Har du adgang til de faciliteter du skal bruge (værktøj, grovværksted, maskiner, IT, etc.)?

Besvaret: 140 Sprunget over: 1

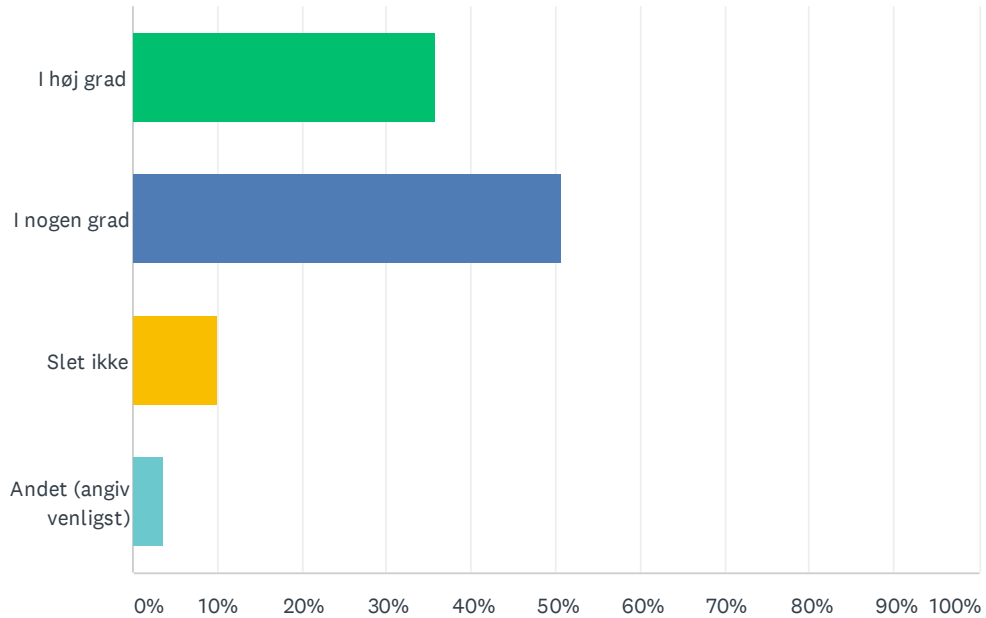

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Ja	18.57%	26
Nej	51.43%	72
Delvist	30.00%	42
I ALT		140

Sp. 13 I hvilken grad er du begrænset af eventuelt manglende faciliteter?

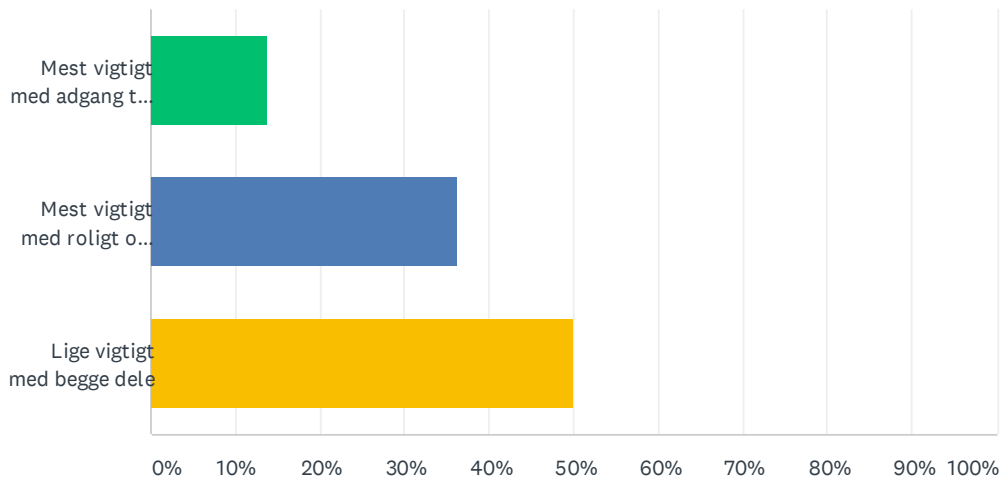
Besvaret: 140 Sprunget over: 1

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
I høj grad	35.71%	50
I nogen grad	50.71%	71
Slet ikke	10.00%	14
Andet (angiv venligst)	3.57%	5
I ALT		140

Sp. 14 Hvordan vejes behovet for adgang til rum til støjende, beskidt og støvende arbejde med materialer op imod behovet for et roligt, fordybet arbejdsrum?

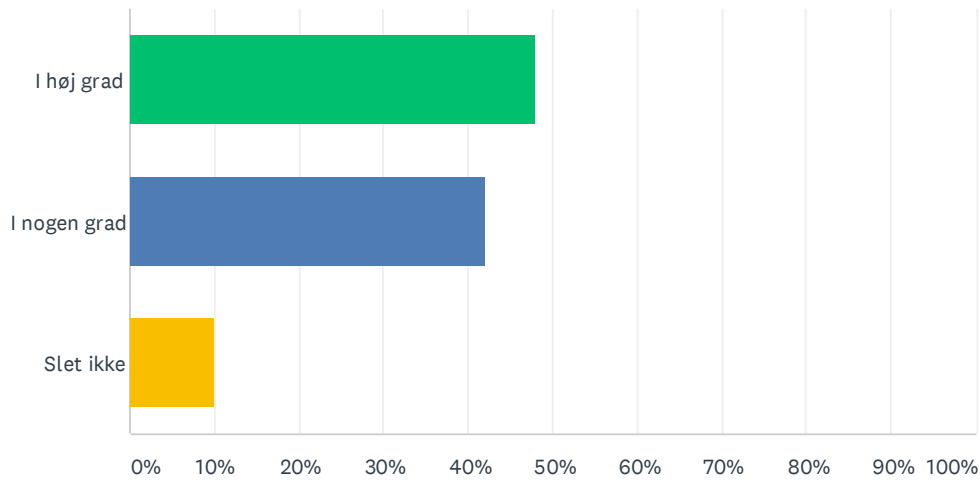
Besvaret: 138 Sprunget over: 3

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER	
Mest vigtigt med adgang til rum til støjende, beskidt og støvende arbejde	13.77%	19
Mest vigtigt med roligt og fordybet arbejdsrum	36.23%	50
Lige vigtigt med begge dele	50.00%	69
I ALT		138

Sp. 15 Hvor vigtigt er det for dig at have kolleger på arbejdspladsen/atelieret?

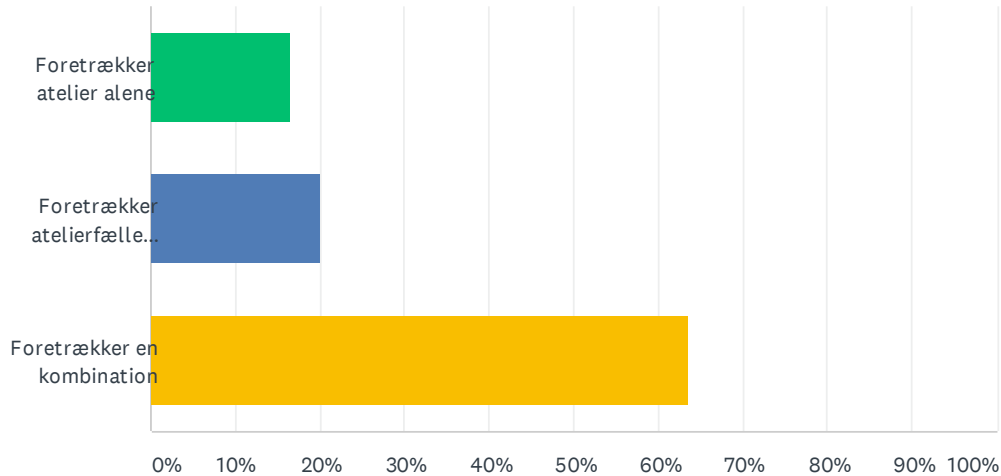
Besvaret: 140 Sprunget over: 1

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
I høj grad	47.86% 67
I nogen grad	42.14% 59
Slet ikke	10.00% 14
I ALT	140

Sp. 16 Hvad betyder det for dig, at have et atelier for dig selv til sammenligning med at være en del af et atelierfællesskab, og hvilken model foretrækker du?

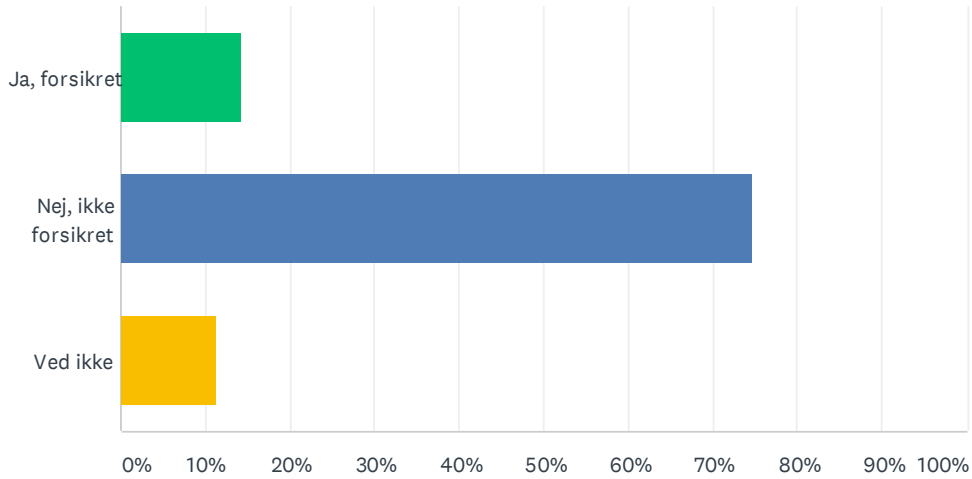
Besvaret: 140 Sprunget over: 1

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
Foretrækker atelier alene	16.43% 23
Foretrækker atelierfællesskab	20.00% 28
Foretrækker en kombination	63.57% 89
I ALT	140

Sp. 17 Er du forsikret i dit atelier/atelierfællesskab og i så fald hvordan?

Besvaret: 134 Sprunget over: 7

SVARMULIGHEDER	BESVARELSER
Ja, forsikret	14.18% 19
Nej, ikke forsikret	74.63% 100
Ved ikke	11.19% 15
I ALT	134

Sp. 18 Evt. kommentarer/bemærkninger

Besvaret: 50 Sprunget over: 91

Det er et ekstremt stort problem at denne undersøgelse ikke forholder sig til deltagernes sociale kapital
Dem der arbejder hjemme: Nogle gør det fordi de ikke har råd til et atelier og andre fordi de ikke kan finde et. Det understreges at der er meget svært at få plads i nogle af de få atelier byen har. Op til 50 ansøgere per gang.
Der er massivt behov for kunstnerværksteder i København, som er til at betale, hvor der er plads, og hvor man ikke risikerer at blive opsagt. Tak :-)
Desværre er der sjældent små butikker/lejemål ledige længere. Alt bliver revet ned, så de små steder hvor der kan skabes dynamikker forsvinder og etablere sig nu uden for byen. Og de støttet atelier muligheder er så få og svære at komme ind i. Dertil har Københavns kommune så få kvm tilbage i byen, de kan råde over, så alt er flyttet over til det private, hvor kvm prisen er stor og der tages der ikke hensyn til at skabe en alsidig og dynamisk by. Det betyder at meget rykker ud af byen. Desværre.
Tak for I laver denne undersøgelse - behovet for et stort antal atelierpladser og atelierfællesskaber, er akut.
Atelierer er utrolig fåtallige i Kbh, det er monsterdyrt og svært at finde et godt sted. Derfor har jeg flyttet atelieret hjem.
Da jeg gennem mange år har arbejdet udelukkende med vævede skulpturer og relieffer i kobber og stål, hvor jeg enten bruger irrede tagplader fra historiske bygninger i København eller jeg patinerer selv, kræver det plads da jeg også har 60 m2 showroom på stedet. Det er en nedlagt kurbadeanstalt i Hardangergade - et herligt sted under jorden med 3.80m til loftet.
Jeg vil gerne understrege at de høje priser på kvm der egner sig til værksteds praksis er årsag til at jeg ikke har et værksted.
der er uhyre dyrt at forsikre et atelier / erhvervlejemål
det er næsten umuligt at finde et værksted i København der er til at betale og inden for transport afstand
Der findes mest atelierer, hvor mange deler et stort fælles lokale. For eksempel en lagerhal, hvor man har sat skillevægge op. Til min egen praksis er der behov for et aflukket rum, hvor man kan lukke døren, da der skal optages film derinde, hvor lyset skal kunne kontrolleres. Det behøver ikke at være stort, og vinduer behøves heller ikke nødvendigvis, men det ville være rart hvis der i København fandtes flere alternativer til de store fælles, lokaler med skillevægge eller åbne kontorfællesskaber.
Der er stort brug for et fokus på at udvikle billige og langsigtede ateliermuligheder for kunstnere. Det ville betyde virkeligt meget og sikre at der er en mulighed at udvikle en langsigtet kunstproduktion i København
Det her er super vigtigt, dejligt at i tager det op. København bryster sig af sit kulturelle vækstlag, men kunstnerne bliver sultet ud af byen, hvis lejen bliver ved med at stige. Jeg har flere kollegaer som er flyttet til Jylland fordi de ikke har råd til at have bolig og atelier, selvom det er her i Kbh at de fleste af deres gode venner og kollegaer er. Jeg betaler fx 4000 kroner for at bo på 7m2 og har så atelierlejen på 2800 kr oveni. Det kræver en stor månedlig omsætning som billedkunstner. Det er virkelig et stort problem, så tak for at undersøge det!
Det er ikke kun pris og beliggenhed, der betyder noget. Mange billige atelier har fx ikke varme, hvilket er rimelig nederen om vinteren. Lys er en anden mangelvare.
atelier i Trekroner. Rejserne er dyre.
Tak for jeres arbejde. Det her er super vigtigt!
Jeg deler min atelierplads med min partner, så prisen og størrelsen er for det hele. Vi arbejder der nogle gange på skift, så i princippet har jeg alt til rådighed, men ikke altid i praksis.
Jeg har atelier i Herlev, men ville være optimalt at være i kbh
Har atelier hjemme, da det er så dyrt at leje i Kbh.

<p>Huslejerne er også snart for dyre til kunstnere og musikere ol. kan bo i byen, og dermed vil et pulserede kulturliv forsvinde ud af byen, Berlin i Tyskland var bevidst om dette og gav støtte til kunsten fordi kunstnere skaber kulturliv</p>
<p>Der mangler i min optik et fokus i denne undersøgelse, nemlig de som arbejder hjemme. Det er nemlig ikke kun husleje til ateliererne der er stigende. Det er huslejen for boligen også. I min situation, enligt mor, er der simpelthen ikke råd til et atelier, fordi min husleje er så høj.</p> <p>Pointen er blot at der nok er flere som jeg uden atelier pga økonomi. Som det er nu ville jeg ikke kunne have råd til selv et meget billigt atelier. Det er jeg drømmer om, som jeg kender fra byer som London og Amsterdam er kunstnerboliger eller lejemål, der kan kombinere beboelse og værksted.</p> <p>Tak for at undersøge dette</p>
<p>Der er meget få tidsbegrænsede lejemål for kunstnere, så jeg er altid i flyttemodus. Det er opslidende og tager fokus fra mit arbejde</p>
<p>Har pt ikke atelier pga finanserne</p>
<p>Jeg måtte opgive min atelierplads fordi jeg blev sygemeldt ikke havde råd til at beholde det imens. I forvejen svært at skaffe til husleje</p>
<p>Der er behov for studier til en rimelig pris for kunstnere. Disse studier skal også have lov til at blive brugt til selværede kunstnere. Der er et stort behov for at have faciliteter til kunstnere i det nye Ørestad, der ikke er afhængige af dyre udviklere.</p>
<p>Der er utrolig meget brug for flere billige atelierer i København</p>
<p>Det er virkelig svært at finde et atelier i København, som er nogenlunde centralt og som ikke er meget dyrt. Så rigtig godt med denne undersøgelse! tak</p>
<p>Jeg stod på venteliste til Fabrikken for kunst og design i 7 år da de nedlagde ventelisten. Jeg var netop begyndt at få tilbudt værksteder derude. Har søgt siden og har hver gang fået afslag. Synes at det er helt urimeligt at nogen skal have det privilegie at have billigt atelier i så mange år og så have en så uklar politik omkring hvordan andre kan komme ind</p>
<p>Jeg har 14 dages opsigelse i mit atelier som udlejes af Københavns Kommune (kunstner-kollektiv). Atelieret er billigt, men ikke opvarmet, isoleret eller på anden måde taget hånd om.</p>
<p>Jeg håber meget at kommunen vil prioritere flere værksteds lejemål til kunstnere.</p>
<p>Det er et stort problem ikke at have råd til forsikring. Opbevaring af fysiske værker/lager er et andet stort problem. Det alene kræver en del m2 i værkstedet eftersom lagerplads på prof. opbevaringssteder er for dyrt. Placering af værkstedet er også et problem, når transporttid mellem værksted og hjem nærmer sig en time hver vej - det er lang tid at tage ud af en arbejdsdag, når værkstedarbejde skal suppleres med lønarbejde for at opretholde økonomien. Når man ser på en 'støttet' værkstedmodel som Fabrikken for kunst og design i København, så tænker jeg at en form for fællesværksteder, der er mere brugerstyret og mindre sårbart overfor udefrakommende dagsordner ville være at foretrække eller i det mindste bør være en alternativ form. I Sverige har man haft ordninger med refusion af 25-30% af værkstedsudgifter for selvorganiserede værksteder for prof. billedkunstnere. Men det vigtigst er at der overhovedet findes lokaler, der er egnede til værkstedsbrug i byområder og som er sikrede mod nedrivning og markedsstyret husleje. Det er vigtigere at lejen er til at betale end at faciliteterne er renoverede til markedsoptimeret tilstand. Her kan kommunerne hjælpe med at udtage bygninger til langsigtet værkstedsbrug. Midlertidige løsninger bidrager til stress - det er dyrt og tidskrævende at skulle flytte værksted hvert 2. eller 3. år. Men dette er normalt når man lejer på markedsvilkår ofte i bygninger, der venter på at området skal udlægges til nedrivning.</p>
<p>Tak for at undersøge dette !!!</p>
<p>I am not Danish. I came to Denmark 4 years ago. I have been trained in Spain and Italy, and I have been sharing studios in several Latin American countries and the USA. Therefore I have a vision of the workspaces for artists in various countries.</p> <p>Really from my experience, the situation of the artists here in Copenhagen is TOTALLY PRECARIOUS to be able to have a decent work space and to be able to develop their work in a professional and flexible way.</p> <p>In order to achieve a space in a dynamic and professional community of artists:</p>

- You must give up being able to have a private space in a community with more artists. They are wide spaces divided by the users themselves, and therefore precarious. The reason THE COST OF THE SQUARE METERS IN THE CITY.

- In order to have more than 15m² at a price lower than 3000 kr / month (apox) you must be willing to go to the periphery (45-1h. Of journey) CONSEQUENCE It is time that you do not use in your professional work (it can reach 1 hour -2h per day).

- The rest of the spaces in the urban environment of Copenhagen are absurdly expensive in relation to the features they offer for work (semi-basements, basements, vaulted ceilings, subdivided spaces, no ventilation, no windows with outside light to work ...)

It is really almost impossible to get to the city and be able to have a decent work space at a reasonable price, and this is a fundamental point, because we are a precarious group, we do not have a fixed and continuous income to face continuously a excessive spending that perhaps next year we will not be able to afford.

CONSEQUENCES:

- There will never be a flow of foreign artists who can come to enrich the art scene.

- For a Danish artist it is easier to access a professional space in any other country (including London and the USA) for the same cost, and an indication of the precarious situation of being able to develop your career here.

- The artists are forced to develop works on a table that is the only thing they can afford in the city.

- This creates a generation gap between Artists who have a professional space that they accessed more than 20 years ago, with conditions comparable to any professional artistic studio in another country. Artists who currently want to access a space and must choose between a precarious space that hinders their practice or go to another city or outside the country.

Godt initiativ med en undersøgelse.

I write here in English about my good experience in Holland concerning artists' atelier.

In Denmark, the atelier rent is way too expensive compared to the average income of artists, yet needs for ateliers are very serious, like other professions also go for work to offices. I think I am one of few lucky ones to have my private room in a collective with failry low price compared to other places.

In Holland, there is a system that called "anti-squat". Now a days, companies take care , but before kommune's art fondation took care. When business building become unused, the owners are obliged to rent out or made them for use after certain period. Here anti-squat companies take care and rent out space with very cheap price. Before it was about 100 euro a months, either a room or a whole apartment, depends on the building. This model has also negative consequence as well, as the renters don't hold rights; ex. people have to leave the building within 30 days notice, once the ownder approved their re-usal. But if this negative condition can become a little more friendly, it is still helpful for a lot of artists to have space at least for a limited period, for project base.

Det er vigtigt at kunne have et atelier i en længere periode, da det kan være svært at etablere en god arbejdsgang, hvis man bliver smidt ud om et år (eller ikke ved om man bliver smidt ud).

Der mangler gode og billige atelierpladser i Kbh.

Jeg ville synes det ville være fantastisk hvis kommunen stillede flere arbejdsrum til rådighed for billedkunstnere, det er dog en høj prioritet at der er et eller anden form for niveau. Jeg var tidligere skrevet op til de atelier som kommunen udbyder men valgte det fra da det kun var hobbykunstnere (og junkiere!) der var der og det derfor på ingen måde ville give nogle af de fordele der er ved at være i et fællesskab.

fedt med undersøgelse. Sidst vi annoncerede at vi havde et rum til leje i vores fællesskab fik vi 26 ansøgninger. Vi snakker 15 m² uden varme.... folk er desparate for billige atelierer. Og de billige er dyre....

Thumbs up for initiativet! Det er vigtigt hvis ikke de sidste kunstnere skal forlade byen.

Mit atelier er en undtagelse ifht kvm pris. Det er et KÆMPE problem at størstedelen af alle atelierer er forsvundet, revet ned, eller blevet umulige at betale. Det betyder at Kbh ikke er en kulturby men kun bygger sit renommé som en sådan på store turist venlige Blockbuster events. Hele græsrods mill er væk, der er ikke tid eller plads til nytænkning eller udvikling (fordi al tid går på at skaffe kr til husleje). Alt der skulle til er at stille tomme lokaler til rådighed og lade kunstnerne drive stederne. Alle bliver glade af det!

På vej ud af byen denne måned. Har svaret med afsæt i mit hidtidige værksted i København.